

Ibon Sarasolari galdezka: erregeren ala erregearen?

Sekuentzia honetan Ibon Sarasola hiztegitik hitzari buruz emandako argibideak entzungo dituzu eta honako ariketa hauek proposatzen dizkizugu.

Entzun bitartean, egiak eta gezurrak identifikatu.

- Entzun ondoren, ematen zaizkizun aukeren artean erabaki zein den deklinabide-kasu zuzena.

Errege hitzaren deklinabidearen inguruan

Ibon Sarasolari "errege" hitza izen berezi gisa erabili behar ote den galdetzen zaio. Entzun erne eta erabaki esaldi hauek egiazkoak ala gezurrezkoak diren.

	Egia	Gezurra
XIX. mendera arte, idazleen arteko erabilera nagusia "errege" hitza izen arrunt gisa deklinatzea zen.	☐	☐
Sarasolaren arabera, aldaketa orokorra da. Hau da, euskalki guztietan gertatu zen deklinabide-aldaketa.	☐	☐
Garai batean "Jaungoikori", "Jaungoikok" eta abar ere esaten ziren, "erregeri" eta "erregek" esaten ziren bezalaxe.	☐	☐
Esatariak dio bere lankide batek izen berezi gisa erabiltzen duela "errege" hitza, baina euskaltzainak nekez sinetsi dio.	☐	☐

Erregea ala errege?

Ibon Sarasolak emandako azalpenak entzun ostean, aukeratu erantzun zuzenak.

_____ aginduz eraiki zuten errepidea.

Erregeren ☐
Erregearen ☐

_____ lurraldetik erbesteratu zuten.

Erregea ☐
Errege ☐

_____ alderdietako ordezkariak hartu ditu gaur goizean.

Erregek ☐
Erregeak ☐

Euskadunek Eneko Aritza izendatu zuten _____.

erregea ☐
errege ☐

Zuzenketa-orria

Errege hitzaren deklinabidearen inguruan

	Egia	Gezurra
XIX. mendera arte, idazleen arteko erabilera nagusia "errege" hitza izen arrunt gisa deklinatzea zen.		
Sarasolaren arabera, aldaketa orokorra da. Hau da, euskalki guztietan gertatu zen deklinabide-aldaketa.		
Garai batean "Jaungoikori", "Jaungoikok" eta abar ere esaten ziren, "erregeri" eta "erregek" esaten ziren bezalaxe.		
Esatariak dio bere lankide batek izen berezi gisa erabiltzen duela "errege" hitza, baina euskaltzainak nekez sinetsi dio.		

Erregea ala errege?

_____ aginduz eraiki zuten errepeida.

Erregeren
Erregearen

_____ lurraldetik erbesteratu zuten.

Erregea
Errege

_____ alderdietako ordezkariak hartu ditu gaur goizean.

Erregek
Erregeak

Euskadunek Eneko Aritza izendatu zuten _____.

erregea
errege

Transkripzioa

Ibon Sarasolari galdezka: errege hitzaren deklinabidearen inguruan

Esataria.- Ibonekin hitz egin nahi dugu kongresuko inbestidura-saioaren atarian aste honetan hizpide izan da Zarzuela jauregian alderdietako ordezkariak hartu dituela Felipe VI.a Espainiako erregeak. Eta, hain justu, errege hitzari buruz galdetu nahi nizuke, ze, guretako askorentzat erabilera hori ezezaguna zen arren, errege, izan da duela gutxira arte errege hitza mugagabeen erabili duenik, hau da, “Erregek alderdietako ordezkariak hartuko ditu” izango litzateke horrela erabiliko bagenuke (bagenu). Hori ontzat eman genezake?

Ibon Sarasola.- Aber...

E.- Edo forma arkaiko eta bitxitzat hartu behar da?

I.S.- XIX. mendearen bukaera arte errege zen maizago erabiltzen zena. Baina Leizarragak berak...

E.- Alegia, “halako erregek egin du”; ez “erregeak egin du”;

I.S.- “Erregeren abokatuz”, zerak esaten zuen bezala, este, Etxeparek. Maioritaria bada XIX. mendearen bukaera arte, baina tarte horretan Fray Bartolomek, Lardizabalek, Gerrikok, Iraizozek, Zerbitzarik erabiltzen dute ja a-duna: “Erregea ikusi nuen” eta “erregeak”. Beraz, gaur egun... bueno, batasunaren lehen momentuan ere egon zen, klaro, esentziaren bila aritu ginen garai hartan, zeraren, regeren eta holakoen..., erregeren alde eta holakoak, ezta? Nik uste dut gaur egun hori, ez dakit bitxikeria bat edo bitxitasun bat ez zen, baina esan nahi dut, jeneralean ez.

E.- Bueno zu joan zara XIX. mendera, baina badira Gipuzkoako zenbait eskualdetan adineko jendeek oraintsu arte erabili duten formula da, e!

I.S.- Noski! Eta zer!

E.- Euskalki jakin batean gertatu ote da hori, Ibon?

I.S.- Ez dut uste, hori jenerala da, uste dut; eta gainera faraonen kasua ere badago. Faraon, faraoia, e?

E.- Bai.

I.S.- Hor ere lehen mugagabeak ziren. Ez da errege hitzaren... baizik eta... Kuriosoa da ze euskaraz jaungoikoa da gauza normal bat, ze ez dago jaungoikori eta holakoak, ezta? Izen arrunt bezala tratatzen da eta, berriz, errege eta faraon halako izen propioak balira bezala tratatzen da. Hor ba dago zer, zer azter, artezturik, aurkezt... ene!, aztertuturik, baina bueno, nik uste dut gaur egun hori normala behintzat, markatu gabea, erabat markatu gabea erregearen da; eta ez erregeren.

E.- Batek aipatzen du: “Forma arkaikoa? 40 urte ditut eta niretzat mugagabe forma da normalena, ez bitxikeria “erregek baleuka min hau” .

I.S.- Ez dut sinesten.

E.- Ez duzu sinesten 40 urterekin forma horri eusten dionik?

I.S.- Ez. Puuuf! En principio, ezin dut sinistu nik hori. Sentitzen dut.

E.- Bueno nik sinesten dut ze guri gertatu zaigun kontu bat da. Berak esaten zuen beretzat ohikoena errege zela.

I.S.- Izango da bakarra Euskal Herri guztian. Sentitzen dut. Esaten dizut, orain...

E.- Bueno, bi badira, e! Entzule hau eta gure lankidea, bi.

I.S.- Hamalau izan gara, baina besteak dira, este, ehunka mila .

E.- Hortaz, erregea.

I.S.- Noski! Normalena. Gero baten batek erregek esan nahi badu, ba hori bere problema da.

E.- Baina guk eta zuk hobesten duzuna da erregea. Hobetsi ez, gainera, hori da esan beharko genukeena.

I.S.- Dutarik gabe, gainera, niretzat.

E.- Hemen entzule batek beste... beti beste tonu batean bukatzen dugu, baina esaten du “eta nola esango litzateke amestutako titularra: errege langabezian dago ala erregea langabezian dago ? “

I.S.- Kar, kar, kar.

E.- Ibon Sarasola, gaur zortzira arte. Eskerrik asko.

I.S.- Eskerrik asko zuei.